

Коцман Іван Іванович,

*аспірант Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла
Коцюбинського*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Глобальна світова інформатизація породила новий вид злочинності - злочинність у сфері високих технологій. Особливістю цього нового виду злочинності в тому, що об'єктом злочинних посягань стає інформація. Комп'ютерні системи в процесі здійснення такого виду злочини стають засобом скоєння злочину. Тому для уникнення та зменшення злочинів у цій сфері органами законодавчої влади здійснюється правове регулювання, яке і є предметом розгляду.

Значний внесок у вивчення державного регулювання протидії кіберзлочинності в Україні внесли багато видатних науковців: В. Л. Бурячок, В. Б. Дзюндзюк, Д. В. Дубов, В. В. Маркова, О. В. Манжай, Ю. М. Онищенко, О. В. Орлов, А. Л. Осипенко, Р. Ю. Сень, І. М. Сопілко та інших. Однак, незважаючи на деталізований розгляд цієї теми, питання особливостей правового регулювання протидії кіберзлочинності в Україні залишається актуальним.

Мета роботи – дослідити особливості державного регулювання протидії кіберзлочинності в Україні, проаналізувати чинне законодавство, проблематику правового регулювання в цій сфері та шляхи її подолання.

Найяскравіше результати сучасного процесу розвитку інформаційних та комунікаційних технологій виявляються у сфері використання інформаційного простору мережі Інтернет.

У зв'язку з цим, регулювання сучасних суспільних відносин в інформаційній сфері, серед яких найпоширенішими є доступ до інформаційних ресурсів у названій мережі (сайтам), у тому числі, електронної пошти, стають одним з найактуальніших завдань сучасного законодавства та права.

Слід зазначити, що питання пов'язані з кіберзлочинністю, досліджуються науковцями в різних аспектах. Так, С. А. Буяджи у своїй дисертації за темою «Правове регулювання боротьби з кіберзлочинністю: теоретико-правовий аспект», значну увагу приділив генезису правового регулювання боротьби з кіберзлочинністю у світі та Україні. За результатами аналізу юридичної доктрини, автором було запропоновано чотири етапи процесу розвитку явища кіберзлочинності [3].

Перший етап (кінець 60-х років — початок 70-х років ХХ століття) є початковим моментом вчинення злочинів із використанням електронних обчислювальних машин.

Другий етап (початок 70-х років ХХ століття – 1986 рік) є етапом розповсюдження кіберзлочинності. Він характеризується початком появи хакерів та їхніх організованих груп, а завершився із прийняттям першого в історії нормативно-правового акта, присвяченого кіберзлочинам.

Третій етап (1994 рік – початок ХХІ століття) можна назвати етапом транснаціональних кіберзлочинів та кібертероризму

Четвертий етап припав на ХХІ століття, тобто сучасний етап кіберзлочинності, який характеризується появою нових форм комп'ютерних злочинів.

У свою чергу, правові засади боротьби і протидії кібертероризму можна розділити на два відповідних взаємопов'язаних рівня: міжнародно-правові акти, підписані та ратифіковані Україною та безпосередньо національне законодавство України.

До міжнародно-правових актів, що регулюють боротьбу з кіберзлочинністю, можна віднести Конвенцію про кіберзлочинність від 23.11.2001 року [4], яка ратифікована Верховною Радою України 07.09.2005 року і є єдиним юридично обов'язковим міжнародним документом з кібербезпеки, який встановлює спільну кримінальну політику щодо захисту від кіберзлочинності шляхом прийняття відповідного внутрішнього законодавства та сприяння міжнародному співробітництву [5, с. 127-128].

Крім цього, слід взяти до уваги, що Україна уклала значну кількість міжнародних договорів у сфері співробітництва у кримінальних справах.

Так, до основних нормативно-правових актів національного законодавства щодо регулювання протидії злочинності можна віднести Кримінальний кодекс України, Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (далі – Закон).

У чинному Кримінальному кодексі України кіберзлочинам присвячений розділ 16, що складається з шести статей, які регламентують відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку [1]. Проте слід зазначити, що в цьому розділі відсутні поняття «кіберзлочинність», «кібератака», «кіберзлочинець» та інші, що ускладнює кваліфікацію правоохоронними органами відповідних злочинних діянь.

Вищевказаним Законом врегульовано правові та організаційні основи забезпечення захисту інтересів людини і громадянина, суспільства та держави, національних інтересів України у кіберпросторі [2].

Розглядаючи питання державного регулювання протидії злочинності, доцільно звернутися за досвідом у Європейському Союзі, яке характеризується такими ознаками:

- 1) наявність як національного, так і міжнародного законодавства про боротьбу з кіберзлочинністю;
- 2) діяльність щодо протидії кіберзлочинності здійснюється одночасно національними та міжнародними організаціями, які сформовані з найкращих фахівців країн учасниць;
- 3) важлива роль відводиться теоретичним питанням: експертна оцінка кіберзлочинів, розробка передових методів профілактики і розслідування тощо;
- 4) здійснення активного інформаційного обміну.

Отже, серед шляхів запозичення позитивного досвіду Європейського Союзу в Україні є такі:

- еволюція вітчизняного законодавства відповідно до європейських стандартів;
- поширення діяльності європейських міжнародних організацій з боротьби з кіберзлочинністю на українську територію;
- конкретизація поняття «кіберзлочинність» у вітчизняному законодавстві за допомогою норм європейського законодавства.

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні нормативно-правове регулювання протидії кіберзлочинності в Україні потребує удосконалення, яке б відповідало нормам Конвенції про кіберзлочинність, яка є одним із основоположних документів у сфері глобальної комп'ютерної мережі, значення якої у правовому регулюванні боротьби з кіберзлочинністю у державах всього світу є вирішальною. Також наявне кримінальне законодавство значно відстає від темпів розвитку способів скоєння кіберзлочинів, у зв'язку з чим актуальним є, насамперед, подальше наукове обговорення конструкцій відповідних складів злочинів, а також формування комплексу рекомендацій та пропозицій щодо вдосконалення та підвищення ефективності кримінального законодавства з метою актуалізації всього сегменту потенційних загроз у кіберпросторі.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>
3. Буяджи С. А. Правове регулювання боротьби з кіберзлочинністю: теоретико-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ.2018. 203 с.
4. Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність від 23 листопада 2001 р. *Офіційний вісник України*. 2007. № 65. ст. 253.
5. Ульянов А. Правове регулювання протидії кіберзлочинності в Україні. *Thesaurus: зб. наук. пр. Магілєўскі інстытут МУС*. Магілєў. 2020. Вып. 7: Лічбавы свет. – С. 125–135.